

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

VÝBOR REGIONŮ

153. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VR, 8. 2. 2023 - 9. 2. 2023**Usnesení Evropského výboru regionů k tématu Reakce měst a regionů na energetickou krizi:
směrování ke skutečné evropské energetické unii**

(2023/C 157/01)

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ (dále jen „VR“),

- s ohledem na plán Evropské komise REPowerEU ze dne 18. května 2022 ⁽¹⁾;
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1032 ze dne 29. června 2022, kterým se mění nařízení (EU) 2017/1938 a (ES) č. 715/2009, pokud jde o uskladňování zemního plynu ⁽²⁾;
- s ohledem na nařízení Rady (EU) 2022/1369 ze dne 5. srpna 2022 o koordinovaných opatřeních ke snížení poptávky po plynu ⁽³⁾;
- s ohledem na návrh nařízení Rady o intervenci v mimořádné situaci s cílem řešit vysoké ceny energie ⁽⁴⁾;
- s ohledem na návrh nařízení Rady o posílení solidarity prostřednictvím lepší koordinace nákupu plynu, přeshraničních výměn plynu a spolehlivých referenčních cen ⁽⁵⁾;
- s ohledem na závěry Evropské rady ze dne 15. prosince 2022 ⁽⁶⁾;
- s ohledem na nařízení Rady (EU) 2022/2578 ze dne 22. prosince 2022, kterým se zavádí mechanismus korekce trhu na ochranu občanů a hospodářství před nadměrně vysokými cenami ⁽⁷⁾;
- s ohledem na nařízení Rady (EU) 2022/2577 ze dne 22. prosince 2022, kterým se stanoví rámec pro urychlení zavádění energie z obnovitelných zdrojů ⁽⁸⁾;
- s ohledem na usnesení Evropského parlamentu ze dne 5. října 2022 o reakci EU na zvyšování cen energií v Evropě ⁽⁹⁾;

⁽¹⁾ COM(2022) 230 final.⁽²⁾ Úř. věst. L 173, 30.6.2022, s. 17.⁽³⁾ Úř. věst. L 206, 8.8.2022, s. 1.⁽⁴⁾ COM(2022) 473 final.⁽⁵⁾ COM(2022) 549 final.⁽⁶⁾ <https://www.consilium.europa.eu/media/60872/2022-12-15-euco-conclusions-en.pdf>⁽⁷⁾ Úř. věst. L 335, 29.12.2022, s. 45.⁽⁸⁾ Úř. věst. L 335, 29.12.2022, s. 36.⁽⁹⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0347_CS.html

Města a regiony EU jako protagonisté energetické krize

1. zdůrazňuje právní odpovědnost a úlohu 1,2 milionu místních a regionálních představitelů z 90 000 měst a obcí, 900 velkých měst a 280 regionů EU při zvládání energetické krize poskytováním hospodářské a sociální pomoci zranitelným domácnostem a malým a středním podnikům. Bez ohledu na prudce rostoucí ceny energie a vysokou inflaci pokračují místní a regionální orgány v poskytování základních služeb a přijímají opatření zaměřená na úspory energie, energetickou kontinuitu a plány pro nepředvídané události s cílem posílit energetickou odolnost;
2. uznává bezprecedentní úsilí Evropské komise a Evropského parlamentu (EP) o formulaci naléhavých opatření. Konstatuje nicméně, že stávající iniciativy neposkytují místním a regionálním orgánům potřebnou okamžitou podporu;
3. vyzývá švédské předsednictví, aby navázalo na příkladnou práci českého předsednictví a urychlilo přijetí zbývajících legislativních návrhů spadajících do balíčku Fit for 55 a dále aby zajistilo účelnost právních předpisů EU při zvládání energetické krize, a to s přihlédnutím k příslušným stanoviskům VR ⁽¹⁰⁾;
4. zdůrazňuje, že mnohá města a regiony přijaly ambicióznější cíle, než jaké ve svých vnitrostátních plánech v oblasti energetiky a klimatu stanovily jejich centrální vlády. Vyzývá všechny členské státy, aby v roce 2023 v souladu s nařízením o správě ⁽¹¹⁾ aktivně zapojily místní a regionální orgány do revize a aktualizace vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu;
5. vyzývá k lepší harmonizaci a zjednodušení různých iniciativ EU v oblasti energetiky a klimatu ⁽¹²⁾ a k poskytnutí nezbytné finanční a technické podpory místním a regionálním orgánům;

Urychlení přechodu na čistou energii ve městech a regionech v zájmu vytvoření skutečné evropské energetické unie

6. vyjadřuje hluboké znepokojení nad skutečností, že konference UNFCCC COP27 nevyústila ve výraznější a rychlejší snižování celosvětových emisí skleníkových plynů ani ve výzvu k postupnému ukončení fosilních paliv. Zdůrazňuje, že i přes dobré důvody k urychlení přechodu na čistou energii a k ukončení naší závislosti na fosilních palivech jsou nízkouhlíkové zdroje energie stále složkou, která pomáhá zajišťovat stabilní a cenově dostupné dodávky energie dle skladby zdrojů v jednotlivých členských státech;
7. vyzývá k vytvoření skutečné evropské energetické unie s plně integrovaným a kvalitně propojeným trhem v celé EU, jejíž ústřední součástí bude funkční systém správy. V zájmu této plné integrace musí členské státy plnit svůj úkol, který spočívá v zajišťování dostačujících a stabilních dodávek energie, aby se případné výpadky ve výrobě a vysoké ceny nedotkly i jiných členských států;
8. připomíná zásadní význam zásady „energetická účinnost v první řadě“ a vítá úsilí o prosazování opatření k úspoře energie na všech úrovních v celé EU. Konstatuje, že ačkoli některé členské státy dosud nezavedly žádná opatření ke snížení spotřeby plynu a elektřiny v domácnostech, podnicích či veřejných orgánech ⁽¹³⁾, mnohá města v celé EU se již připojila k iniciativě Cities Energy Savings Sprint a zavedla opatření k úspoře energie (mj. v oblasti vytápění, osvětlení či mobility) a pořádá v tomto směru informační kampaně;
9. má za to, že tato opatření by se neměla omezovat na současnou krizi, a žádá Evropskou komisi o předložení návrhu na zajištění energetické soběstačnosti, který by umožnil optimalizovat energetické úspory ve všech oblastech politiky. Vyzývá k prosazování a náležité bonifikaci podstatných změn chování;

⁽¹⁰⁾ Viz stanoviska VR k přezkumům směrnice o energetické účinnosti, směrnice o obnovitelných zdrojích energie a směrnice o energetické náročnosti budov a k rámci EU pro dekarbonizaci trhů s plynem.

⁽¹¹⁾ Článek 11 nařízení o správě stanoví, že každý členský stát zřídí víceúrovňový dialog o klimatu a energetice, v jehož rámci se mohou místní orgány a další důležité zúčastněné strany zapojit a projednávat dosažení ujnijního cíle klimatické neutrality stanoveného v článku 2 nařízení.

⁽¹²⁾ Např. Pakt starostů a primátorů v oblasti klimatu a energetiky, evropské mise „Klimaticky neutrální a inteligentní města“ a „Přizpůsobení se změně klimatu“, evropský klimatický pakt, Čistá energie pro ostrovy EU a další.

⁽¹³⁾ Saving-Energy-for-Europe-Ex.Summary.pdf (ceb.org).

10. znovu žádá Evropskou komisi a členské státy, aby podpořily vznik jednotných kontaktních míst na regionální a místní úrovni, a bylo tak možno urychlit investice do energeticky účinné výstavby, modernizace budov a projektů zaměřených na úspory energie s přihlédnutím k zásadám Nového evropského Bauhausu. Vyzývá členské státy, aby k tomuto účelu vyčlenily prostředky z programu REPowerEU a při provádění těchto projektů spolupracovaly s Evropskou investiční bankou;

11. vítá dohodu o zrychlení povolovacích řízení pro projekty v oblasti obnovitelných zdrojů energie a žádá členské státy, aby plně spolupracovaly s místními a regionálními orgány a místními komunitami s cílem zajistit ochranu životního prostředí a maximalizovat společenskou přijatelnost těchto kroků. Konstatuje, že je naléhavě nutné vypracovat rychlé administrativní postupy a odstranit byrokratické překážky brzdící zavádění obnovitelných zdrojů energie ve venkovských obydlech. Zdůrazňuje, že venkovské oblasti mají značný potenciál z hlediska výroby energie z obnovitelných zdrojů – včetně udržitelného využívání lesní biomasy jako obnovitelného zdroje – a mohou profitovat z většího propojení s distribuční sítí a nových pracovních příležitostí, zejména pro mladší osoby a ženy;

12. vítá dohodu o zákazu spalovacích motorů v nových osobních automobilech a dodávkách od roku 2035. Poukazuje na nutnost zajistit alternativní, cenově dostupná a přístupná paliva a odpovídající čerpací a dobíjecí stanice ve všech regionech EU. Upozorňuje na požadavek Aliance regionů s automobilovým průmyslem při VR na zavedení mechanismu spravedlivé transformace na podporu sociálně-ekonomické struktury regionů s výrazným zastoupením automobilového a souvisejícího dodavatelského průmyslu;

13. vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby usnadnily rozvoj mezinárodní a meziregionální infrastruktury pro přenos elektrické energie, která by umožnila sdílet elektrickou energii z různých obnovitelných zdrojů. Tyto zdroje jsou – v závislosti na klimatických a dalších podmínkách – koncentrovány v různých regionech a jejich dostupnost v odlehlých oblastech (daná možností přenášet energii mezi různými oblastmi) zkracuje dobu, kdy energie dostupná není, a usnadňuje řízení elektrizační soustavy, čímž připravuje půdu pro přechod na systém, v jehož rámci bude elektrická energie vyráběna pouze z obnovitelných zdrojů;

14. připomíná naléhavou nutnost rozvíjet a dekarbonizovat městskou a venkovskou mobilitu a vyzývá k přijetí účinných opatření na podporu bezpečné infrastruktury a přerozdělení veřejného prostoru v městských oblastech. Zdůrazňuje, že regiony a města potřebují pružný rámec, zvláště pokud jde o revizi pokynů k závazkům veřejné služby;

15. v této souvislosti žádá Evropskou komisi o zahájení pilotního projektu společného nákupu vodíkových autobusů pro několik měst EU a jejich okolí, který by v další fázi byl rozšířen na další města a regiony v celé EU;

16. zdůrazňuje, že řešení využívající čistou energii jsou dosud často nákladná a investiční postupy spojené s projekty tohoto typu jsou často časově náročné a velmi byrokratické. Žádá o ambicióznější návrhy, jak z řešení využívajících obnovitelnou energii učinit nejjednodušší a nejlevnější možnost na trhu, která tak bude dostupná i pro nízkopříjmové domácnosti;

17. vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby vyčlenily část prostředků z programu REPowerEU na rozvoj podpůrných fondů po vzoru European City Facility (EUCF) ⁽¹⁴⁾, a místní a regionální orgány tak mohly díky těmto přímým prostředkům jednak připravit tržně životaschopné investiční plány zejména pro malé a střední podniky a ty podniky, kterým v energetické transformaci brání strukturální překážky, a dále podpořit energeticky účinnou výstavbu a renovaci bydlení zejména ve venkovských oblastech. Dále žádá významnou finanční podporu zranitelných domácností, které nemohou pokrýt vstupní náklady;

18. varuje před dalšími návrhy na převod prostředků z fondů ESI do Nástroje pro oživení a odolnost k financování plánu REPowerEU a staví se proti veškerým snahám odebírat prostředky regionům, neboť to je v rozporu se zásadami EU, zejména zásadou aktivní subsidiarity, i proti platným dohodám o sdíleném řízení;

19. vyzývá k zapojení místních a regionálních orgánů do přípravy nových kapitol plánů pro oživení a odolnost, které se budou týkat plánu REPowerEU, aby z těchto nových kapitol byly financovány jednak strategické projekty připravené místními a regionálními orgány a ve spolupráci s nimi a za druhé nová přeshraniční infrastruktura;

20. uznává první bezprostřední pozitivní vliv opatření pro energetickou solidaritu na ceny energie a podporuje posílení energetické platformy EU;

⁽¹⁴⁾ EUCF – Home (eucityfacility.eu).

21. se zájmem očekává revizi směrnice o uspořádání trhu s elektřinou a ocenění, budou-li její součástí opatření k omezení provázanosti cen plynu a elektřiny na úroveň odpovídající podílu, jež má toto palivo v rámci celkového objemu výroby elektrické energie;

22. vyzývá Evropskou komisi, aby uznala právo energetických komunit, prozumentů a místních orgánů podílet se na zajištění místních dodávek elektřiny z obnovitelných zdrojů bez toho, že by se stali plně regulovanými maloobchodními dodavateli, a zajistila těmto menším aktérům trhu rovný přístup k distribuční síti;

23. zdůrazňuje, že veškerá krátkodobá opatření, jako je navýšení dovozu LNG, musí být dočasná a neměla by způsobovat nové patové situace. Považuje za důležité, aby investice do infrastruktury byly slučitelné s využitím zeleného plynu s ohledem na plán dosažení klimatické neutrality pomocí obnovitelného vodíku a dalších obnovitelných paliv;

24. znovu žádá Evropskou komisi a spolunormotvůrce, aby při nadcházejícím přezkumu víceletého finančního rámce navýšili investice do výzkumu a inovací včetně klimaticky neutrálních řešení, jako jsou mise EU „Klimaticky neutrální a inteligentní města“ a „Přizpůsobení se změně klimatu“ a Partnerství pro regionální inovace. Dále vyzývá k vytvoření nových programů financování, které by usnadnily vytváření konsorcií veřejného a soukromého sektoru pro budovy a klimaticky neutrální řešení na úrovni oblastního obvodu dle zásad Nového evropského Bauhausu;

25. upozorňuje, že současná energetická krize rovněž představuje příležitost k výraznému posílení elektrifikace a výroby vodíku z obnovitelných zdrojů i k další podpoře rozvoje inovativních technologií, jako je zachycování, využití a ukládání uhlíku, neboť se jedná o čistá řešení dekarbonizace naší ekonomiky. Vyzývá Evropskou komisi k podpoře investic místních a regionálních orgánů do infrastruktury pro využití obnovitelného vodíku prostřednictvím připravované vodíkové banky, zužitkování poznatků z osvědčených postupů na regionální a místní úrovni a prosazování jejich šíření do celé EU;

26. poukazuje na to, že k zásadním předpokladům urychlení ekologické a digitální transformace patří investice do rozvoje dovedností a zvyšování kvalifikace pracovníků místních a regionálních orgánů. Žádá Evropskou komisi a členské státy, aby v rámci Evropského roku dovedností 2023 zahájily zvláštní iniciativu s tímto zaměřením;

Řešení energetické chudoby a chudoby v oblasti mobility, při němž nebude opomenut žádný region, město ani občan

27. odsuzuje sociální dopady energetické a potravinové krize na občany a malé a střední podniky. Žádá všechny členské státy, aby do svých vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu zařadily výslovný cíl snížení energetické chudoby. Vyzývá je, aby připravily integrovaná opatření k řešení a odstranění energetické chudoby, která budou zasahovat do všech energetických a sociálních politik, mj. na základě zkušeností nabytých Střediskem pro sledování energetické chudoby a poradenským centrem pro energetickou chudobu;

28. vyzývá Evropskou komisi a spolunormotvůrce, aby zajistili, že s novými i stávajícími politickými nástroji půjdou ruku v ruce robustní sociální balíček a opatření zaměřená na spravedlivé přerozdělení, které položí základ spravedlivé transformace energetiky, a to zvláště ve prospěch zranitelných domácností a mladých lidí. Provádění politik v oblasti energetické transformace, jako jsou renovace zaměřené na zvýšení energetické účinnosti nebo instalace obnovitelných zdrojů energie, je třeba doplnit o náležitě cílenou finanční, technickou a sociální podporu, která usnadní inkluzivnost těchto opatření;

29. upozorňuje, že energetická krize má proporcionálně silnější dopad na ženy, a žádá Evropskou komisi, aby své podpůrné mechanismy ověřovala z genderového hlediska a zajistila tak, že nepovedou k dalším nerovnostem mezi ženami a muži;

30. vítá v této souvislosti zavedení dočasných solidárních příspěvků na přerozdělování nadměrných příjmů odvětví energetiky konečným odběratelům a žádá členské státy, aby místním a regionálním orgánům poskytly cílené finanční prostředky na řešení energetické chudoby a chudoby v oblasti mobility na místní úrovni;

31. upozorňuje, že energetická krize má proporcionálně silnější dopad na nízkopříjmové domácnosti ve venkovských oblastech, které potřebují automobil, aby mohly využít základní služby. Zdůrazňuje, že rozvoj veřejné dopravy by měl snižovat územní nerovnosti a chudobu v oblasti mobility;

32. vyzývá Evropskou komisi, aby místním a regionálním orgánům nabídla rychlá řešení v případě, že nezískají dostatečnou podporu od státu, a naléhavě vyzývá k vynětí cílených investic k řešení energetické krize z výpočtu schodku dle fiskálních pravidel;
33. žádá Evropskou komisi, aby oslabila vazby mezi energetickým a zemědělským trhem, a snížila tak energetickou náročnost zemědělské výroby. Vyzývá Evropskou komisi, aby provedla hlubokou a strukturální reformu potravinářství, která zastaví spekulace na mezinárodních trzích, posílí regulaci a více ochrání příjmy zemědělců;
34. žádá Evropskou komisi, aby podporovala přednostní využívání biomasy pro kompostování, a to za účelem výroby organických hnojiv a potažmo snížení závislosti na syntetických hnojivech vyráběných za použití zemního plynu a ropy a pod podmínkou, že zvolená technologie nebude mít negativní dopad na kvalitu ovzduší. Vyzývá Evropskou komisi, aby podporovala využívání modelů výroby s vyšší energetickou účinností – jako je udržitelné ochranné zemědělství – a aby zároveň zohlednila skutečnost, že výrobci biomasy jsou zároveň jejími potenciálními uživateli, kteří tak mohou naplnit své vlastní energetické potřeby;
35. zdůrazňuje, že vyšší poptávka po biopalivech může prohloubit potravinovou krizi. Vybízí proto Evropskou komisi a členské státy, aby v rámci zemědělské produkce upřednostnily výrobu potravin;
36. považuje za nezbytné dále rozvíjet stávající finanční nástroje a postupy EU a uzpůsobovat je různým situacím, neboť to umožní nalézt synergie mezi různými programy⁽¹⁵⁾. V této souvislosti upozorňuje na specifické obtíže venkovských regionů a regionů se zeměpisným znevýhodněním;
37. vítá návrh, který předložila Evropská komise v souvislosti s Průmyslovým plánem Zelené dohody a jehož cílem je přeměna dočasného krizového rámce pro státní podporu na dočasný krizový a transformační rámec pro státní podpory a z ní plynoucí podpora investic do rychlejšího zavádění obnovitelných zdrojů energie. Součástí by měly být investiční pobídky vedoucí k výraznému snížení emisí pomocí vyšších stropů a zjednodušených výpočtů podpory a dále též k podpoře dekarbonizace průmyslu a výroby zařízení potřebných k dosažení klimatické neutrality do roku 2050. VR obecně podporuje přístup, jenž členskými státy a orgány na nižší než celostátní úrovni umožní pružněji podporovat opatření v klíkových odvětvích pro přechod na dekarbonizovanou ekonomiku, jako jsou obnovitelný uhlík, energetická náročnost budov, zachycování a ukládání uhlíku a vozidla s nulovými emisemi;
38. zdůrazňuje nicméně, že narušením způsobeným volnými pravidly státní podpory je třeba maximálně předcházet a Evropská komise musí usilovat o vyvážený přístup k požadavkům členských států. V opačném případě by mohlo dojít k dalšímu roztržštění jednotného trhu v důsledku rozdílných finančních možností členských států podporovat své podniky, což by dále prohloubilo územní rozdíly;
39. je připraven nadále podporovat šíření osvědčených postupů a provádění energetických opatření prostřednictvím iniciativy VR Provádění Zelené dohody na místní úrovni, a zvláště pak trvalým rozvíjením příruček pro provádění Zelené dohody na místní úrovni;
40. zavazuje se k posílení spolupráce na téma bezpečnosti a cenové dostupnosti energie se svými sousedy na místní a regionální úrovni;
41. znovu vyzývá Komisi, aby VR zařadila mezi institucionální partnery koordinační skupiny pro energetickou chudobu a zranitelné spotřebitele, a je připraven přispět k této interinstitucionální spolupráci prostřednictvím své pracovní skupiny Provádění Zelené dohody na místní úrovni;
42. pověřuje svého předsedu, aby toto usnesení předložil Evropské komisi, Evropskému parlamentu, švédskému a španělskému předsednictví Rady EU a předsedovi Evropské rady.

V Bruselu dne 9. února 2023.

předseda
Evropského výboru regionů
Vasco ALVES CORDEIRO

⁽¹⁵⁾ Viz stanovisko VR *Spravedlivá a udržitelná transformace v kontextu uhelných a energeticky náročných regionů* (Úř. věst. C 498, 30.12.2022, s. 36).